

УДК 314.174

Свистун Оксана

Svystun Oksana

Тернопільський національний економічний університет

ЛЮДСЬКИЙ КАПІТАЛ: ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ І РОЗВИТКУ
HUMANS CAPITAL: FACTORS OF EVOLUTION AND
DEVELOPMENT

Сучасний етап соціально-економічного розвитку, пов'язаний з визнанням особливої ролі інтелектуальних здібностей людини в забезпеченні економічного зростання, сприяє посиленню регіональної спрямованості в дослідженнях процесу відтворення людського капіталу. Це зумовлено тим, що людський капітал формується, накопичується і використовується в територіальних межах певного регіону. Саме в межах окремого регіону здійснюється загальна і професійна підготовка робочої сили відповідно до пріоритетних напрямів господарської діяльності в регіоні, рівнем розвитку продуктивних сил і станом об'єктів інфраструктури. При цьому в межах кожного регіону формується певний рівень життя і доходів населення, що в подальшому визначає соціально-економічні умови формування і розвитку людського капіталу.

Проблемам формування та розвитку людського капіталу приділялася увага в роботах ряду вітчизняних і зарубіжних вчених, зокрема, В.П. Антонюк, Г. Беккера, О.А. Грішнова, М.І.Долішнього, Дятлова Е.А., Л.К. Семів, Е.А. Михуринская, І.В. Іллінського, Ю.А.Корчагіна, М.М. Критського, Р.М. Нуреева, Т. Шульца та інших.

Метою статті є уточнення основних підходів до класифікації чинників, які впливають на формування і розвиток людського капіталу на регіональному рівні.

Відзначимо, що формування і розвиток людського капіталу відбувається в демографічному, соціально-економічному та природному середовищі під впливом комплексу чинників і умов, які змінюють його характеристики, вартість і основні структурні компоненти, надаючи прямий чи непрямий вплив на різних рівнях освіти людського капіталу: особистісному, мікроекономічному, мезоекономічному і макроекономічному. При цьому, незважаючи на загальні закономірності, характерні для формування і розвитку людського капіталу України в цілому, розвиток людського капіталу в кожному регіоні має визначатися специфікою регіонального розвитку, яка передбачає ефективне використання всіх наявних ресурсів даної території з метою формування регіональних конкурентних переваг.

Як зазначають В.П. Антонюк, О.А. Грішнова в сучасних умовах формування і розвиток людського капіталу регіону обумовлено впливом як внутрішніх умов, безпосередньо визначають функціонування регіональної економічної системи в межах даної території (демографічні умови, природно кліматичні, екологічні та ін.) [1,2]. До числа таких зовнішніх умов, що включають в себе макроекономічні параметри, а також умови соціального середовища, можна віднести: відносини власності на засоби виробництва, суспільно-політичні чинники, ступінь державного впливу на економіку, механізм функціонування ринку, галузеву структуру економіки, законодавчу базу, культурні та релігійні традиції, бюджетно-податкову, кредитно-грошову і соціальну політику держави. Всі ці умови в своїй сукупності впливають на сучасний стан національної економіки і зумовлюють потенційні можливості підвищення рівня її конкурентоспроможності в умовах інноваційної моделі економічного розвитку.

Поряд з цим, можна виділити ряд історичних умов, які домінували в минулому і зумовили розвиток економічних систем ще в початковий

період і на перших етапах процесу індустріалізації: машинне виробництво, відкриття нових джерел енергії, модернізація виробництва та обладнання, збільшення розмірів капіталу і монополізація господарства. З переходом до постіндустріальної стадії розвитку головними умовами, що впливають на формування людського капіталу, стають науково-технічний прогрес, а також стан і рівень національної системи освіти.

Грунтуючись на результатах аналізу основних теоретичних підходів до класифікації чинників, що впливають на формування і розвиток людського капіталу [1, 2], можна виокремити такі їх групи, що визначають рівень розвитку людського капіталу регіону. Так, з урахуванням фаз відтворення людського капіталу розглядають чинники, які мають вплив на етапі становлення і розвитку особистості, від моменту народження людини і до початку його трудової діяльності, а також такі, що впливають на розвиток людського капіталу в процесі його безпосереднього використання у виробничій діяльності.

Список використаних джерел:

1. Антонюк В.П. Формування та використання людського капіталу в Україні: соціально-економічна оцінка та забезпечення розвитку: моногр. /В.П. Антонюк. – Донецьк: Ін-т економіки пром-сті, 2007. — 348 с.
2. Грішнова О.А. Людський капітал: формування в системі освіти і професійної підготовки: монографія. / О.А Грішнова. — К.: Т-во «Знання», КОО, 2001. – 254 с.
3. Дятлов С.А. Основы теории человеческого капитала / С.А. Дятлов. – СПб.: Изд. СПбУЭФ, 1994. — 160 с..
4. Семів Л.К. Регіональна політика: людський вимір: монографія /Л.К. Семів. – Львів: ІРД НАН України, 2004. – 392 с.